

Institucionalismus a nová institucionální ekonomie

Osнова přednášky

- Institucionalismus
- Thorstein B. Veblen
- John R. Commons
- Wesley C. Mitchell
- Gardiner C. Means
- John M. Clark
- Clarence E. Ayers
- John K. Galbraith

Institucionalismus

- Konec 19. st., přibližně do 2. sv. v.
- Především USA, v Evropě např. G. Myrdal
- Vznik spojen s vznikem velkých amerických korporací a nových technologií zvyšujících produktivitu práce
- Neoklasická teorie rovnováhy statická, nevysvětlovala tento dynamický vývoj
- Kritika absence institucí v neoklasické ekonomii
- Instituce hrají vliv, v čase se navíc mění
- Člověk je společenská bytost, jedná ve společenském a kulturním kontextu

Institucionalismus

- Metodologický kolektivismus
- (rozdíl od nové institucionální ekonomie)
- Vliv německé historické školy - empiricko-induktivní metoda
- Normativní ekonomie
- R. T. Ely
- T. Veblen - sociálně psychologické zdroje
- J. R. Commons - svět kolektivních pravidel, konstruktivismus

Institucionalismus

- Instituce - společenské uspořádání, pravidlo, regulující vztahy mezi jednotlivci a skupinami
- Uznávané normy chování - tradice, zvyky, právní normy, založené na společenské psychologii
- Instituce se vyvíjí, přizpůsobují - evoluce
- Zájem o proces evoluce institucí
- Instituce jako např. vlastnictví, nejsou dané

Institucionalismus

- Různá pojetí institucí
 - Veblen - zvykové chování, historicky proměnné
 - Commons - právní pojetí - právem sankcionované normy
- Zkoumání empiricko-induktivní metodou
- Inspirace spíše v zoologii a botanice než v matematice a fyzice
- Otázka institucí a stability trhů, hospodářství
- Institucionalisté - spíše intervencionisté, reformátoři, bránící spotřebitele a menší skupiny, New Deal
- Odmítají laissez-fair

Institucionalismus

- Kritika neoklasické ekonomie
- Opomíjí vliv politických, kulturních a sociologických faktorů
- Formalizace a matematika brání pochopení společenských jevů
- Kritika metodologického individualismu a abstraktně-deduktivní metody
- Spotřebitel není suverénem
- Člověk má omezenou racionalitu (H. Simon)

Threstein B. Veblen

- Vliv spíše přes knihy než pedagogický
- Kritika materialistických kritérií úspěchu, peněz jako měřítka bohatství
- Místo tvůrčí práce ideálem okázalá spotřeba
- Demonstrativní spotřeba - Veblenův efekt
- Výroba pro užití - industrie
- Výroba pro zisk - business
- Silou pokroku - technický pokrok
- Konflikt mezi inženýry a kapitalisty, teze o revoluci inženýrů

John R. Commons

- Zakladatel právního směru institucionalismu
- Zdroj myšlenek státu blahobytu
- Zájem o sociální otázky, vztahy mezi pracujícími a managementem, odměňování dělníků, pojištění v nezaměstnanosti
- Zdroj pro New Deal
- Ekonomie pojatá široce, zkoumání kolektivního jednání, kterým je individuální regulováno a sankcionováno
- Konstruktivismus

John R. Commons

- Stát - koordinuje protichůdné zájmy, napomáhá řešení zájmových konfliktů
- Lidské vztahy - vzájemná závislost - směna, manažerské transakce, rozdělovací transakce
- Konflikt mezi podnikem a firmou - odlišné cíle, insitucionálními reformami lze konflikt vyřešit

Wesley C. Mitchell

- Zájem o hospodářské cykly, empirický výzkum
- NBER
- Odmítal statiku a koncept rovnováhy neoklasické ekonomie
- Ceny jsou nepružné, determinovány institucionálně
- Vytváření empirických teorií z kvantitativních dat
- Cyklus není vychýlení z rovnováhy, ale vývojová porucha

Gardiner C. Means

- Oddělení vlastnictví a řízení napomohlo ekonomické koncentraci
- Moderní korporace - dominantní vliv
- Stagflace - ne vlivem peněz, ale cenové politiky korporací
- Ceny již neplní funkce předpokládané neoklasickou ekonomii, jsou diktovány velkými korporacemi

John M. Clark

- Syn J. B. Clarka
- Odmítal neoklasickou ekonomii kvůli ignorování sociálních faktorů a statičnosti
- Zastávce regulace tržního procesu
- Odmítání teorie mezní užitečnosti, lidé se snaží vyhnout rozhodování - řídí se zvyky, konvencemi
- Teorie hospodářského cyklu - vliv fixních nákladů a princip akceleratoru

John K. Galbraith

- Nejvýznamnější představitel po 2. sv. v.
- Navazuje především na Veblena, kritika soudobého kapitalismu a neoklasické ekonomie
- Přijímání neoklasiky pro vhodnost výuky a konformitu k dominantnímu proudu
- Velká role technického pokroku - od industriálního stádia až technostruktury - profesionální manažeři, vědci, techničtí odborníci - nová společenská elita

John K. Galbraith

- Technostruktura - způsobuje větší plánovitost hospodářství
- Teorie konvergence
- Teorie vyvažující síly
- Velký vliv korporací, suverenita výrobce, reklamou můžou vnutit zbytné statky
- Nedostatek produkce pro veřejný sektor
- Řešení - účinná regulace ekonomiky - realokace zdrojů

Nová institucionální ekonomie - osnova

- Ronald H. Coase
- Douglass C. North
- Armen A. Alchian

- O. E. Williamson
- H. Demsetz

Nová institucionální ekonomie

- Od 60. let 20. století
- Snaha doplnění neoklasické ekonomie o instituce
- Škola vlastnických práv, škola transakčních nákladů
- Institucionální rámec není daný
- Jak společenská pravidla ovlivňují chování lidí

Nová institucionální ekonomie

- Od 60. let 20. století
- Snaha doplnění neoklasické ekonomie o instituce
- Škola vlastnických práv, škola transakčních nákladů
- Institucionální rámec není daný
- Jak společenská pravidla ovlivňují chování lidí

Nová institucionální ekonomie

- Založena na metodologickém individualismu
- Modifikace racionální volby - omezená racionalita, nejistota, nedokonalé, asymetrické informace
- Lidé řeší vytvářením/užíváním pravidel
- Lidé omezeni společenskými pravidly
- Instituce x organizace
- Informace, transakční náklady a vlastnická práva ovlivňují směnu ekonomických subjektů

Nová institucionální ekonomie

- Transakční náklady
- R. H. Coase - náklady vznikající při směně vlastnických práv
- Ex-ante a Ex-post transakční náklady
- Transakční náklady mohou být prohibitivní
- Na institucích při směně záleží
- Otázka velikosti transakčních nákladů

Nová institucionální ekonomie

- Teorie zastoupení (theory of agency)
- Principál - agent, vlastník - zástupce
- Možný konflikt zájmů
- Oportunistické jednání
- Asymetrické informace, morální hazard

Ronald H. Coase

- Londýn, USA
- Journal of Law and Economics
- Nobelova cena 1991
- The Nature of the Firm, 1937
- The Problem of Social Cost, 1960

Ronald H. Coase

- The Nature of the Firm
- Proč existují firmy
- Jde v podstatě o administrativní, netržní organizaci výroby
- V neoklasickém světě bez transakčních nákladů nedává význam
- Transakční náklady mnoha směn prohibitivní
- Transakční náklady uvnitř firmy nižší, jinak outsourcing

Ronald H. Coase

- The Problem of Social Cost
- Studie rozhlasového vysílání
- Přidělování vln podle nejvyšší ceny
- Coasův teorém - při nulových transakčních nákladech povedou soukromá vyjednávání k pareto-optimálnímu výsledku, nezávisle na původním rozdělení zdrojů

Ronald H. Coase

- Nový pohled na externality - důsledek vysokých transakčních nákladů
- Pigou vs. Coase a způsoby řešení
- Výše transakčních nákladů závisí na vlastnických právech
- Na trhu se obchoduje s vlastnickými právy - ekonomická efektivita podmíněna právním systémem

Douglass C. North

- Douglass C. North
- Institucionální analýza dějin národního hospodářství
- Nobelova cena 1993
- Snaha o efektivnostní výklad vysvětlení institucí
- Instituce důsledkem optimální alokace jednotlivců, omezení vládní distorzemi

Douglass C. North

- Další vysvětlení v ideologiích, především u vlastnických práv
- Ideologie ústí do formování skupin ovlivňujících politická rozhodnutí
- Kromě vlastnických práv hrají roli i neformální instituce
- Zkoumání historického vývoje idejí, ideologie
- Proces učení, kultura, path dependence
- Směr od metodologického individualismu

Armen A. Alchian

- Liberální názory
- Nejistota, evoluce a ekonomická teorie 1950
- člověk v podmínkách nejistoty, nedostatek informací o okolním světě
- Člověk se přizpůsobuje okolnímu světu
- Není nutný maximální zisk, ale nějaký
- Přínos do teorie vlastnických práv
- Důležitá je jejich dělitelnost a obchodovatelnost
- Při ní je možnost kontroly
- Kde není vzniká problém principal-agent

Literatura

Povinná literatura

- Holman, R. a kol., Dějiny ekonomického myšlení. 3. vyd., Praha: C.H. Beck, 2005, kapitola 14

Doporučená literatura

- Ekelund, Hebert, History of Economic Theory and Method, 5th edition, 2007

Děkuji za pozornost

Příště

Německý ordoliberalismus